LAUSUNTO 9.2.2022

Keskuskauppakamari

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston jatkokirjelmästä koskien tilapäisten kriisiajan valtiontukipuitteiden muuttamista (E 31/2022 vp)

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston jatkokirjelmästä koskien tilapäisten kriisiajan valtiontukipuitteiden mahdollista muuttamista.

Nyt käsittelyssä oleva jatkokirjelmä on laadittu 23.12.2022 ennakoiden mahdollista komission esitystä kriisiajan valtiontukipuitteiden muuttamista. Tiedonannossaan 1.2.2023 (”A Green Deal Industrial Plan for the Net Zero Age”, COM (2023) 62) komissio kertoi toimista EU:n vähähiilisen teollisuuden vahvistamiseksi, mukaan lukien tilapäisten valtiontukisääntöjen muuttaminen. Jäsenmaat voisivat esimerkiksi myöntää toimintatukea, joilla vastattaisiin kolmansien maiden tukitarjouksiin.

Keskuskauppakamari yhtyy valtioneuvoston kantaan, joka ennakoi hyvin komission tiedonannon päälinjoja. Lievemmät valtiontukisäännöt voivat synnyttää haitallista tukikilpailua EU:n jäsenvaltioiden välillä ja heikentää suomalaisten yritysten kilpailukykyä sisämarkkinoilla. Keskuskauppakamari suhtautuu myös kriittisesti komission esittämään EU:n suvereniteettirahastoon, mikäli se ei perustu olemassa olevien rahoitusvälineiden uudelleenohjaamiseen.

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että Suomi vaikuttaa aktiivisesti EU:n valtiontukipolitiikkaa koskevassa keskustelussa toimivien sisämarkkinoiden turvaamiseksi ja haitallisen tukikilpailun ehkäisemiseksi. EU:n vastauksen Yhdysvaltojen IRA-pakettiin on koostuttava ennen kaikkea kaupan esteiden purkamisesta, vihreän siirtymän markkinaehtoisesta kiihdyttämisestä ja aidon kilpailukyvyn vahvistamisesta.

<u>Valtiontukisääntöjen tila ja suunta EU:ssa</u>

Keskuskauppakamari pitää yleisesti valtiontukisäännöillä asetettuja rajoja ja suuntaviivoja kansallisille yritystuille reilun kilpailun kannalta tärkeänä. Keskuskauppakamari on erittäin huolissaan EU:n valtiotukipolitiikan suunnasta ja toimivia sisämarkkinoita uhkaavasta tukikilpailusta. Pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vuoksi valtiontukisääntöihin on ollut voimassa lievennyksiä jo vuodesta 2020 lähtien. Kriisitoimet ovat olleet perusteltuja, mutta löysemmistä valtiontukisäännöistä on tulossa toistaiseksi voimassa oleva tilanne.

Valtiontukisääntöjen löystyminen johtaa EU:n sisämarkkinoiden vääristymiseen entisestään, sillä eri jäsenvaltioilla on vaihtelevaa kykyä ja tahtoa tukea yrityksiä. Esimerkiksi Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyn valtiontukien tilapäisten kriisipuitteiden mukaisesti ilmoitetuista

valtiontuista Saksan osuus on 53 prosenttia, Ranskan osuus 24 prosenttia ja Italian 7 prosenttia. Muun EU:n osuus on vain 16 prosenttia, vaikka se kattaa lähes puolet koko EU:n bruttokansantuotteesta. Yhteensä Venäjän hyökkäyksen jälkeen ilmoitetut valtiontuet kattavat noin 670 miljardia euroa.

IRA-paketin vaikutuksista

Yhdysvaltain IRA-paketilla on väistämättä vaikutusta vihreän siirtymän investointien ohjautumiseen. Komission mukaan on jo esimerkkejä yrityksistä, jotka siirtävät investointeja Euroopasta Yhdysvaltoihin. Myös monet aasilaiset yritykset ovat ilmoittaneet investoinneista esimerkiksi aurinkopaneelien valmistukseen Yhdysvalloissa IRA-paketin julkaisun jälkeen. Yhdysvaltojen politiikan vaikutuksia on kuitenkin arvioitava huolellisesti, jotta EU:n vastaukset ovat oikein mitoitettuja ja kohdennettuja.

EU:lla on jo olemassa olevat rahoitusvälineitä, jotka ovat euromääräisesti vertailukelpoisia IRA-paketin noin 350 miljardin euron panostusten kanssa. RRF-paketista arviolta 250 miljardia on osoitettu EU-maissa vihreään siirtymään, vastaaviin tarkoituksiin kuin IRA-paketissa. Tätä tukee InvestEU-ohjelman lainatakaukset, päästökauppatuloista kerättävä Innovaatiorahasto sekä EU:n rakennerahastot, joista voidaan myös tukea vihreän siirtymän hankkeita. Lisäksi RePowerEU-ohjelma suuntaa olemassa olevaa rahoitusta vahvemmin puhtaan energian investointeihin ja energiatehokkuuteen. On kuitenkin huomionarvoista, että IRA-paketin veronkevennykset ovat yrityksille joustavammin hyödynnettävissä kuin EU:n investointituet.

Keskuskauppakamarin vientijohtajakyselyn (N=116, toteutettu tammikuun lopussa 2023) mukaan IRA-paketin vaikutus kohdistuu erityisesti yksittäisille toimialoille. Vastanneista vientijohtajista vain 3,5 prosenttia arvioi IRA-paketin ja Yhdysvaltain kasvavan protektionismin vaikuttavan merkittävästi yrityksen vientinäkymiin. 27 prosenttia vastaajista arvioi paketilla olevan jonkin verran tai hieman vaikutusta. Paketin vaikutukset korostuvat teollisuuden koneet -toimialaan kuuluvissa viejissä.

Sen sijaan lähes puolet eli 47 % vastaajista katsoi, ettei toimilla ole lainkaan vaikutusta vientinäkymiin, ja reilu neljännes ei osannut sanaa. Samaan aikaan kuitenkin Yhdysvaltain kiinnostavuus kauppakumppanina on kasvanut lähes 70 prosentilla vastanneista vientijohtajista.

Lopuksi

Kansainvälisen ilmastopolitiikan onnistumisen kannalta Yhdysvaltain entistä vahvemmat ilmastotoimet ovat erittäin tarpeellisia. Tutkija-arvioiden mukaan IRA-paketin toimenpiteet voivat leikata Yhdysvaltojen päästöjä noin 40 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

Keskuskauppakamari katsoo, että tukikilpailun sijaan EU:n on vastattava Yhdysvaltain IRA-pakettiin kaupan esteitä purkamalla ja aitoa kilpailukykyä vahvistavilla toimilla. EU:n ja Yhdysvaltojen asettaman työryhmän (Task Force) kautta on johdonmukaisesti ajettava

verovähennyksiin ja tukiin asetettuja eurooppalaisia yrityksiä ja tuotantoa ulossulkevien rajoitteiden purkamista.

Komission 1.2. julkaistussa tiedonannossa on myös tunnistettu vihreän siirtymän ja vähähiilisen teollisuuden edistämisen kannalta erittäin olennaisia toimenpiteitä, kuten luvituksen nopeuttaminen, osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen sekä kriittisten raaka-aineiden omavaraisuuden vahvistaminen ja luotettavien toimitusketjujen turvaaminen.

Osana EU:n on myös arvioitava omaa vihreän siirtymän sääntelynsä kilpailukykyä suhteessa Yhdysvaltoihin. Esimerkiksi vihreän vedyn liian yksityiskohtainen sääntely voi ajaa vetyinvestointeja Yhdysvaltoihin. Suomalaisten vientiyritysten kannalta on tärkeää myös tunnistaa ne mahdollisuudet, joita IRA-paketti avaa puhtaita ratkaisuja ja teknologioita tarjoaville yrityksille.

Kunnioittavasti,

Teppo Säkkinen
Elinkeino- ja ilmastoasiantuntija
Keskuskauppakamari